

Herinrichting Nieuwe Driemanspolder te Zuid-Holland

Advies voor richtlijnen voor het milieueffectrapport

29 april 2004 / rapportnummer 1418-43

commissie voor de milieueffectrapportage

Gemeenteraad Den Haag
Postbus 12600
2500 DJ DEN HAAG

uw kenmerk
DSB2004-214

uw brief
2 maart 2004

ons kenmerk
1418-44/Do/aa

onderwerp
Advies voor richtlijnen voor MER Herin-
richting Nieuwe Driemanspolder te Zuid-
Holland

doorkiesnummer
(030) 234 76 24

Utrecht,
29 april 2004

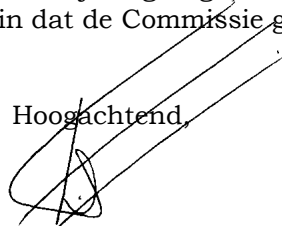
Geachte raad,

Met bovengenoemde brief stelde u de Commissie voor de milieueffectrapportage (m.e.r.) in de gelegenheid een advies voor richtlijnen uit te brengen voor een milieueffectrapport (MER) ten behoeve van de besluitvorming over Herinrichting Nieuwe Driemanspolder te Zuid-Holland.

Overeenkomstig artikel 7.14 van de Wet milieubeheer (Wm) bied ik u hierbij het advies van de Commissie aan.

De Commissie hoopt met haar advies een constructieve bijdrage te leveren aan de totstandkoming van de richtlijnen voor het MER. Zij zal graag vernemen hoe u gebruik maakt van haar aanbevelingen. Dit houdt in dat de Commissie graag de vastgestelde richtlijnen krijgt toegestuurd.

Hoogachtend,

dr. D.K.J. Tommel
Voorzitter van de werkgroep m.e.r.
Herinrichting Nieuwe Driemanspolder te
Zuid-Holland

Postadres Postbus 2345
3500 GH UTRECHT
Bezoekadres Arthur van Schendelstraat 800
Utrecht

telefoon (030) 234 76 66
telefax (030) 233 12 95
e-mail mer@eia.nl
website www.commissiemer.nl

Advies voor richtlijnen voor het milieueffectrapport Herinrichting Nieuwe Driemanspolder te Zuid-Holland

Advies op grond van artikel 7.14 van de Wet milieubeheer voor het milieueffectrapport over Herinrichting Nieuwe Driemanspolder te Zuid-Holland,

uitgebracht aan de gemeenteraden van Den Haag, Leidschendam-Voorburg en Zoetermeer door de Commissie voor de milieueffectrapportage; namens deze

de werkgroep m.e.r.

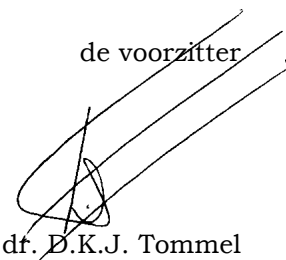
Herinrichting Nieuwe Driemanspolder te Zuid-Holland,

de secretaris

ir. F.D. Dotinga

de voorzitter

dr. D.K.J. Tommel

Utrecht, 29 april 2004

INHOUDSOPGAVE

1. INLEIDING	1
2. HOOFDPUNTEN VAN HET ADVIES.....	1
3. ACHTERGROND EN BESLUITVORMING.....	2
3.1 Locatiekeuze	2
3.2 Eisen, wensen, doelen	3
3.3 Beleidskader	3
3.4 Te nemen besluiten	3
4. VOORGENOMEN ACTIVITEIT EN ALTERNATIEVEN	3
4.1 Algemeen	3
4.2 Alternatievenontwikkeling	3
4.3 Referentie	4
4.4 Meest milieuvriendelijk alternatief	4
5. MILIEUASPECTEN.....	5
5.1 Algemeen	5
5.2 Thematisch	5
5.2.1 Bodem en water	5
5.2.2 Natuur.....	6
5.2.3 Infrastructuur.....	6
5.2.4 Veiligheid.....	7
5.3 Lange termijnperspectief	7
6. OVERIGE ONDERDELEN VAN HET MER.....	7
6.1 Vergelijking van alternatieven.....	7
6.2 Leemten in informatie	7
6.3 Evaluatieprogramma	8
6.4 Vorm en presentatie	8
6.5 Samenvatting van het MER	8

BIJLAGEN

1. Brief van het bevoegd gezag d.d. 2 maart 2004 waarin de Commissie in de gelegenheid wordt gesteld om advies uit te brengen
2. Kennisgeving in de Posthoorn d.d. 3 maart 2004
3. Projectgegevens
4. Lijst van inspraakreacties en adviezen

1. INLEIDING

De Stuurgroep Nieuwe Driemanspolder wil de functie van de Nieuwe Driemanspolder tussen Den Haag, Zoetermeer en Leidschendam wijzigen. Deze stuurgroep treedt op als initiatiefnemer en zij verenigt en vertegenwoordigt de betrokken overheden¹. Het voornemen is gericht op omzetting van agrarisch gebruik in natuurontwikkeling, recreatie, seizoensberging en piekberging. Om de functie van de polder te wijzigen zullen bestemmingsplannen vastgesteld moeten worden door de drie gemeenten waarin de polder ligt (Leidschendam-Voorburg, Den Haag en Zoetermeer).

Bij brief van 2 maart 2004 is de Commissie voor de milieueffectrapportage (m.e.r.) door de gemeente Den Haag in de gelegenheid gesteld om advies uit te brengen over de richtlijnen voor het milieueffectrapport (MER)². De m.e.r.-procedure ging van start met de kennisgeving van de startnotitie in o.a. de Posthoorn d.d. 3 maart 2004³.

Dit advies is opgesteld door een werkgroep van de Commissie voor de m.e.r. – verder aangeduid als ‘de Commissie’⁴. Het bedoelt aan te geven welke informatie het MER moet bieden om het milieubelang volwaardig in de besluitvorming mee te wegen. De Commissie bouwt in haar advies voort op de startnotitie. Dat wil zeggen dat dit advies **niet zelfstandig leesbaar** is, maar in combinatie met de startnotitie moet worden gelezen.

Via de gemeente Den Haag heeft de Commissie kennis genomen van de inspraakreacties en adviezen⁵. Dit advies verwijst naar een reactie als die nieuwe inzichten naar voren brengt over specifieke lokale milieuomstandigheden of te onderzoeken alternatieven.

2. HOOFDPUNTEN VAN HET ADVIES

De Commissie beschouwt de volgende punten als essentiële informatie in het milieueffectrapport. Dat wil zeggen dat het MER onvoldoende basis biedt voor het meewegen van het milieubelang in de besluitvorming, als de volgende informatie ontbreekt.

1. Een **onderbouwing** waarom de Nieuwe Driemanspolder een logische **locatie** is voor realisatie van de seizoens- en piekberging. Geef ook aan waarom niet is gekozen voor realisatie hiervan in andere, nabijgelegen polders.

2. Enkele **alternatieven** die ontwikkeld zijn volgens de meest ingrijpende functiewijziging van **seizoensberging**. Hanteer daarbij de uitwerkingsprincipes ‘beperkt oppervlak/grote peilfluctuatie’ versus ‘ruimer oppervlak/beperkte fluctuaties’.

---

¹ Te weten de gemeenten Leidschendam-Voorburg, Zoetermeer en Den Haag, de waterbeheerders Hoogheemraadschappen van Rijnland en Delfland en Waterschap Wilck en Wierike, de provincie Zuid-Holland en de ministeries van LNV en VROM.

² Zie bijlage 1.

³ Zie bijlage 2.

⁴ Zie voor de samenstelling bijlage 3.

⁵ Zie bijlage 4.

3. Motiveer welk uitwerkingsprincipe het voor milieu gunstigste alternatief heeft opgeleverd. Ontwikkel vanuit dit alternatief een **meest milieuvriendelijk alternatief**, door de positieve effecten ervan te optimaliseren en de negatieve effecten te minimaliseren.

4. De **effecten** op de waterkwaliteit (zout, voedselrijkdom), op de waterhuishouding en op natuur (natuurdoeltypen, doelsoorten), zowel in de polder zelf als in de nabije omgeving.

5. Een zelfstandig leesbare **samenvatting** die duidelijk is voor burgers en geschikt is voor de bestuurlijke besluitvorming.

3. ACHTERGROND EN BESLUITVORMING

3.1 Locatiekeuze

De Commissie heeft kennis genomen van de bestuurlijke context, die de beleidsruimte voor het voornemen beperkt. Zo is de polder waar zowel seizoensberging als piekberging moet worden gerealiseerd reeds bepaald⁶. Om te borgen dat het *Streekplan Zuid-Holland-West* (2003) doorwerking krijgt bij concrete uitvoeringen, heeft de provincie Zuid-Holland kernpunten geformuleerd. Voor de Nieuwe Driemanspolder voorziet dit streekplan hierin in de vorm van het kernpunt K.24: "...natuur- en recreatiedoelstellingen gecombineerd met piekberging en voorraadberging"⁷. Verder blijkt er ook al een nadere invulling te zijn van de Stuurgroep Nieuwe Driemanspolder – in de vorm van een *Programma van eisen* (4 december 2002) – en er zijn reeds verschillende studies gedaan naar deelaspecten⁸.

De Commissie adviseert in het MER helder aan te geven volgens welke logica de keuze is gevallen op seizoensberging en piekberging in de Nieuwe Driemanspolder en waarom andere polders zijn afgefallen, wat de status is van de gemaakte afspraken en wat de beleidsruimte nog is voor het voornemen. De Commissie raadt daarbij aan in het MER de principes achter de seizoensberging en de piekberging duidelijk van elkaar te onderscheiden⁹.

---

⁶ Door het Hoogheemraadschap Rijnland is toegelicht dat er vanaf medio jaren '90 studies zijn verricht en dat er een waterkansenkaart is opgesteld, op grond waarvan de Nieuwe Driemanspolder boven omliggende polders is verkozen voor de seizoensberging en de piekberging.

⁷ Voorraadberging is hetzelfde als seizoensberging.

⁸ Het betreft o.a. aan- en afvoerroutes voor piekberging, water- en stofbalansen, modelontwikkeling voor de effectenbepaling van een seizoensberging, een aantal kostenramingen.

⁹ Piekberging is nodig om wateroverlast te voorkomen en de veiligheid van mens en dier te kunnen garanderen. Het doel is te hoge waterstanden in de boezem te voorkomen, omdat dit zou kunnen leiden tot wateroverlast en in extreme situatie tot kadebreuk. Seizoensberging is nodig om het watertekort in droge zomers op te vangen. In de winter wordt water van goede kwaliteit opgevangen in een polder, dat kan worden gebruikt om het watertekort tegen te gaan. Het gaat daarbij om een permanente waterplas met een wisselend peil waarin het water geborgen wordt.

3.2 Eisen, wensen, doelen

In de startnotitie staat een programma van eisen voor het voornemen¹⁰. De Commissie adviseert om in het MER nauwkeurig aan te geven welke eisen als harde randvoorwaarde beschouwd dienen te worden. Geef ook een prioritering van eisen en wensen aan¹¹.

Het is wenselijk om de doelen zo te beschrijven dat ze in twee stadia in het planvormingsproces een rol kunnen vervullen:

- bij de afbakening van te beschrijven alternatieven en het verhelderen waarom andere oplossingsrichtingen buiten beschouwing worden gelaten;
- bij de rangschikking van alternatieven op doelbereik.

3.3 Beleidskader

In de startnotitie is een groot aantal wetten, plannen en documenten genoemd. De Commissie raadt aan selectief te zijn in de behandeling van de in de startnotitie genoemde kaders. Behandel vooral die kaders die substantieel van invloed zijn op het voornemen en geef aan hoe die invloed zich doet gelden in de alternatievenontwikkeling. Geef eventueel een bandbreedte aan.

3.4 Te nemen besluiten

In de startnotitie is correct en volledig aangegeven welke besluiten door wie genomen moeten worden om tot realisering van het voornemen te komen¹². Dit kan in het MER worden overgenomen.

4. VOORGENOMEN ACTIVITEIT EN ALTERNATIEVEN

4.1 Algemeen

De stuurgroep heeft nog geen voorkeursalternatief gepresenteerd in de startnotitie. Wel is een mogelijke inrichting gepresenteerd¹³. De Commissie gaat ervan uit dat de alternatievenontwikkeling nog ruimte krijgt en het MER optimaal benut zal kunnen worden voor een gemotiveerde besluitvorming.

4.2 Alternatievenontwikkeling

De Commissie adviseert om het aantal alternatieven (en eventueel varianten daarbinnen) beperkt te houden, door alleen duidelijk onderscheidende alter-

---

¹⁰ Eigenlijk is het een programma van eisen en wensen. Overigens wijkt het in de startnotitie genoemde programma van eisen – vanwege gewijzigde inzichten – op onderdelen af van het oorspronkelijke *Programma van eisen* (4 december 2002).

¹¹ Tijdens het locatiebezoek is vermeld dat de piekberging absoluut noodzakelijk is en minimaal 2 miljoen m³ bedraagt. Natuur en recreatie werden reeds beoogd in het plangebied, maar de prioriteit lijkt inmiddels te liggen bij waterbeheer.

¹² Zie startnotitie, paragraaf 3.3, hoofdstuk 7 en figuur 7.1. Overigens kan voor het ontwikkelen van recreatiecomplexen m.e.r. nodig zijn, indien bezoekersaantallen de m.e.r.-(beoordelings)grens overschrijden.

¹³ Zie startnotitie, figuur 5.1.

natieven op te nemen in het MER. Voor de ontwikkeling van alternatieven raadt de Commissie de volgende werkwijze aan:

- bepaal en motiveer eerst de meest ingrijpende functiewijziging;
- bepaal vervolgens te kiezen uitwerkingsprincipes.

Meest ingrijpende functiewijziging

Uit de informatie blijkt volgens de Commissie dat het nieuwe waterbeheer zal leiden tot de grootste ingreep in het plangebied. Omdat de seizoensberging continu aanwezig is, zal deze (in grotere mate dan de piekberging) het plangebied van karakter doen veranderen. Geef aan waar de zoetwatervoorraad van de seizoensberging voor benut wordt (welke functies?, alleen zelfvoorziening binnen de Nieuwe Driemanspolder of ook voor omliggende polders?), of hier alternatieven voor zijn en wat de consequentie is van het niet realiseren van de seizoensberging. Betrek daarbij ook de effectiviteit van de seizoensberging.

Alternatieven ontwikkelen met uitwerkingsprincipes

Over de te realiseren seizoensberging zijn de belangrijkste keuzen die voorliggen: het oppervlak en (daaraan direct gerelateerd, omdat een bepaald volume wordt nagestreefd) de peilfluctuaties. De Commissie raadt aan om in het MER met deze uitwerkingsprincipes alternatieven te ontwikkelen. Zo kunnen bijvoorbeeld de volgende alternatieven ontstaan:

- ‘scheiden van functies’. Kenmerkend is een klein oppervlak aan seizoensberging met grote peilfluctuaties, waarbij voor de andere functies (natuur, recreatie) nog een groot oppervlak beschikbaar is in het plangebied;
- ‘vermengen van functies’. Kenmerkend is een groot oppervlak met seizoensberging met beperkte peilfluctuatie, gecombineerd met andere (beoogde) functies.

Varianten binnen alternatieven

Binnen deze alternatieven kunnen eventueel nog varianten ontwikkeld worden. Denk bijvoorbeeld aan variatiemogelijkheden:

- in de grondbalans: de keuze bevindt zich tussen enerzijds een gesloten balans (dan moet waarschijnlijk het peil worden opgezet) en anderzijds graven tot de capaciteit bereikt is (bij gelijkblijvend peil);
- de na te streven natuur: de keuze zou kunnen liggen tussen behoud van huidige waarden (weidevogelbiotoop) of ontwikkeling van nieuwe biotopen (open (diep) water, moerasnatuur, begroeiing, diverse verlandingsstadia).

4.3 Referentie

De referentie is in de startnotitie terecht aangegeven als huidige situatie inclusief de autonome ontwikkeling. De startnotitie bevat een uitgebreide beschrijving van de huidige situatie en geeft een helder beeld van de ontwikkelingen nabij het plangebied (o.a. VINEX-locatie Leidschenveen). De natuurgegevens dienen geactualiseerd en gecompleteerd te worden¹⁴.

4.4 Meest milieuvriendelijk alternatief

In de startnotitie is naar de mening van de Commissie ten onrechte gesteld dat alleen het meest milieuvriendelijke alternatief (MMA) zich richt op “...het

---

¹⁴ Zie paragraaf 5.2.2 van dit advies.

zoveel mogelijk voorkomen, vervolgens mitigeren en als sluitpost compenseren van eventuele nadelige milieueffecten van de voorgenomen activiteit". Dit geldt – als sprake is van beschermde natuurwaarden (gebieden, soorten) – voor alle alternatieven.

De Commissie meent dat het MMA kan worden ontwikkeld door:

- eerst de effecten van de ontwikkelde alternatieven (en eventueel varianten) te bepalen;
- vervolgens te motiveren welke van deze alternatieven voor milieu het meest gunstig is;
- zo mogelijk de positieve effecten van dit alternatief nog verder te optimaliseren en de negatieve effecten te minimaliseren.

5. MILIEUASPECTEN

5.1 Algemeen

De beschrijving van de milieugevolgen in de volgende paragrafen geldt:

- in aanvulling op of ter specificering van het beoordelingskader in de startnotitie;
- voor zowel de referentiesituatie als voor de alternatieven, tenzij anders is aangegeven.

5.2 Thematisch

5.2.1 Bodem en water

De geohydrologie is nog onderwerp van nadere studie. De Commissie adviseert om deze informatie in het MER duidelijk te presenteren, bij voorkeur ook op kaart. Ga met name in op de ligging van de zandbanen en de kwel (zoutgehalte, stroming, intensiteit). Geef bij een modellering aan binnen welke bandbreedte de resultaten liggen. Geef de relatie aan met de andere polders (kweldruk) en de waterhuishouding (met name de boezemvaarten).

Bepaal de effectiviteit van de seizoensberging (kwantiteit) aan de hand van waterbalansen. Laat daarbij voldoende tijdstappen zien. Stel – aan de hand van de waterbalansen – stoffenbalansen op (zout, voedselrijkdom) die inzicht bieden in het verloop van de waterkwaliteit. Geef aan welke rol mineralisatie van de bodem heeft op de waterkwaliteit. Presenteer de consequenties van de peilverhogingen op de waterbalans van en het zoutgehalte in de omliggende polders.

Het MER moet per alternatief/variant de waterroutes bij piekberging aangeven, inclusief bijbehorende waterstaatkundige voorzieningen. Geef aan wat de consequentie is van een piekberging op bodem- en waterkwaliteit (met name door het achterblijven van slib).

Maak in het MER een inschatting van de kans op eutrofiëring en algenbloei, alsmede van eventuele overlast door muggen. Geef aan welke maatregelen getroffen worden om dit te voorkomen of te beperken.

5.2.2 Natuur

De startnotitie maakt melding van (aanvullende) ecologische inventarisaties. De Commissie neemt aan dat hiermee zowel de gegevens geactualiseerd zullen worden¹⁵, als dat ze gecompliceerd zullen worden voor meer flora- en/of faunasoorten¹⁶.

Omdat op grond van de Flora- en faunawet veel soorten beschermd zijn en het MER dus de effecten op (te) veel soorten zou kunnen gaan beschrijven, verdient het aanbeveling om de beschrijving van de 'soorteffecten' van de alternatieven te beperken tot de doelsoorten. Beschrijf daartoe de in het studiegebied voorkomende doelsoorten¹⁷ die kunnen worden beïnvloed. Er kan eventueel worden volstaan met een gemotiveerde selectie van doelsoorten.

Presenteer per doelsoort voor de huidige situatie:

- de mate van bescherming (Nederlandse en internationale wet- en regelgeving) en de mate van bedreiging in Nederland (Rode Lijst);
- voor dieren: het aantal individuen/paren per ecologisch netwerk (indien onbekend: de oppervlakte van de leefgebieden van een netwerk);
- voor planten: de oppervlakte van de standplaats;
- indien wetenschappelijke gegevens beschikbaar zijn: de (meta)populatie¹⁸ van de doelsoort en de betekenis van deze populatie voor het behoud van de soort in Nederland;
- de mate waarin deze metapopulatie of het leefgebied duurzaam is, dan wel duurzame condities biedt;
- de grootte, verspreiding en dichtheid van de (meta)populatie in het studiegebied of oppervlakte van het leefgebied van de (meta)populatie dat tot een ecologisch netwerk kan worden gerekend.

Schat voor de autonome ontwikkeling en de alternatieven in:

- voor dieren: verandering in aantal individuen/paren of populatiegrootte;
- voor planten: de verandering in standplaatsoppervlakte.

Geef aan welk beheer gevoerd zal worden en welke natuurdoeltypen daarmee beoogd zijn.

Ga in globale zin in op de effecten die piekberging kan hebben op natuurwaarden. Denk met name aan de directe effecten (verdrinking, eventuele voorzieningen in de vorm van hoogwatervluchtplaatsen en/of vluchtroutes) en aan de langere termijn-effecten die kunnen optreden door afzetting van slib.

5.2.3 Infrastructuur

Presenteer in het MER op kaart de wegenstructuur in de hiërarchie volgens *Duurzaam Veilig*, te weten stroomwegen, gebiedsontsluitingswegen en erftoegangswegen. Schat de intensiteiten van gemotoriseerd verkeer op de meest belaste wegen en herleid daaruit de intensiteit/capaciteit-verhoudingen (I/C).

---

¹⁵ Hiermee komt er antwoord op de reactie van F.Wiljouw (nr. 13, bijlage 4), die stelt dat er meer bedreigde weidevogels voorkomen dan in de startnotitie is gemeld. Tevens is van belang dat met recente gegevens een trend bekend wordt, zodat (inrichtings)alternatieven kunnen worden beoordeeld ten opzichte van de autonome ontwikkeling.

¹⁶ Zie o.a. ook de reactie van S.J. de Waard (nr. 16, bijlage 4), die aandacht vraagt voor de visstand.

¹⁷ In het *Handboek Natuurdoeltypen* (LNV, 2001) staan in bijlage 3 alle doelsoorten.

¹⁸ Een soort bestaat uit een groot aantal individuen die in het algemeen samenleven in een metapopulatie. Een metapopulatie bestaat uit een aantal deelpopulaties die onderling met elkaar zijn verbonden waardoor uitwisseling mogelijk is. Deze metapopulatie leeft in Nederland in het algemeen in een ecologisch netwerk van grotere en kleinere gebieden die onderling met elkaar zijn verbonden.

Onderscheid recreatief verkeer en woon-werkverkeer, openbaar vervoer, wandel- en fietsverbindingen en ruiterroutes.

5.2.4 Veiligheid

Geef een inschatting van de stabiliteit van de kades, de kans op verzakking/afkalving en eventueel doorbraak (het gaat om de consequenties van het vollopen van de polder voor piekberging).

5.3 Lange termijnperspectief

De functiewijziging van de Nieuwe Driemanspolder beoogt de waterproblematiek voor de komende jaren op te lossen. Te verwachten is dat op de lange termijn (bijvoorbeeld tot 2050) door een veranderend klimaat het neerslagpatroon zal wijzigen en de zeespiegel zal rijzen. Dit heeft consequenties voor de positie van de Nieuwe Driemanspolder binnen enerzijds het kwantitatieve waterbeheer (afvoer, piekberging)¹⁹ en anderzijds het kwalitatieve waterbeheer (verzilting, zoetwatervoorraad).

De Commissie geeft in overweging een doorkijk te geven voor de lange termijn en de robuustheid van alternatieven hieraan te toetsen. Met name is van belang om tijdig in te kunnen schatten of bepaalde alternatieven op lange termijn belemmerend kunnen zijn voor het oplossen van dan optredende problemen. Met andere woorden, beschouw of de alternatieven geen-spijtmaatregelen zijn, dus toekomstvast zijn.

6. OVERIGE ONDERDELEN VAN HET MER

6.1 Vergelijking van alternatieven

De milieueffecten van de voorgenomen activiteit en de alternatieven moeten onderling én met de referentie worden vergeleken. Doel van de vergelijking is inzicht te geven in de mate waarin, dan wel de essentiële punten waarop, de positieve en negatieve effecten van de voorgenomen activiteit en de alternatieven verschillen. Vergelijking moet bij voorkeur op grond van kwantitatieve informatie plaatsvinden. Bij de vergelijking moeten de doelstellingen en de grens- en streefwaarden van het milieubeleid worden betrokken.

6.2 Leemten in informatie

Het MER moet aangeven over welke milieuaspecten geen informatie kan worden opgenomen vanwege gebrek aan gegevens. Deze inventarisatie moet worden toegespitst op die milieuaspecten, die (vermoedelijk) in verdere besluitvorming een belangrijke rol spelen, zodat kan worden beoordeeld wat de consequenties moeten zijn van het gebrek aan milieu-informatie. Beschrijf:

- welke onzekerheden zijn blijven bestaan en wat hiervan de reden is;

---

¹⁹ Zo stelt de startnotitie dat op lange termijn (2050) meer piekberging nodig is (zie startnotitie, paragraaf 2.1.4).

- in hoeverre op korte termijn zou kunnen worden voorzien in de leemten in informatie;
- hoe ernstig leemten en onzekerheden zijn voor het te nemen besluit.

6.3 Evaluatieprogramma

De gemeenten Den Haag, Zoetermeer en Leidschendam-Voorburg moeten bij de besluiten over de bestemmingsplannen aangeven op welke wijze en op welke termijn een evaluatieonderzoek verricht zal worden om de voorspelde effecten met de daadwerkelijk optredende effecten te kunnen vergelijken en zo nodig aanvullende mitigerende maatregelen te treffen. Het verdient aanbeveling dat in het MER reeds een aanzet tot een programma voor dit onderzoek gegeven wordt, omdat er een sterke koppeling bestaat tussen onzekerheden in de gebruikte voorspellingsmethoden, de geconstateerde leemten in kennis en het te verrichten evaluatieonderzoek.

6.4 Vorm en presentatie

Bijzondere aandacht verdient de presentatie van de vergelijkende beoordeling van de alternatieven. De onderlinge vergelijking dient bij voorkeur te worden gepresenteerd met behulp van tabellen, figuren en kaarten. Voor de presentatie beveelt de Commissie verder aan om:

- het MER zo beknopt mogelijk te houden, onder andere door achtergrondgegevens (die conclusies, voorspellingen en keuzen onderbouwen) niet in de hoofdtekst zelf te vermelden, maar in een bijlage op te nemen;
- een verklarende woordenlijst, een lijst van gebruikte afkortingen en een literatuurlijst bij het MER op te nemen;
- recent kaartmateriaal te gebruiken, met daarop de topografische namen goed leesbaar en de kaarten te voorzien van een duidelijke legenda.

6.5 Samenvatting van het MER

De samenvatting is het deel van het MER dat vooral wordt gelezen door besluitvormers en insprekers en het verdient daarom bijzondere aandacht. Het moet zelfstandig leesbaar zijn en een goede afspiegeling zijn van de inhoud van het MER. Daarbij moeten de belangrijkste zaken zijn weergegeven, zoals:

- de voorgenomen activiteit en de alternatieven daarvoor;
- de belangrijkste effecten voor het milieu bij het uitvoeren van de voorgenomen activiteit en de alternatieven;
- de vergelijking van de alternatieven en de argumenten voor de selectie van het MMA en eventueel het voorkeursalternatief;
- belangrijke leemten in kennis.

BIJLAGEN

bij het advies voor richtlijnen voor het milieueffectrapport
Herinrichting Nieuwe Driemanspolder te Zuid-Holland

(bijlagen 1 t/m 4)

BIJLAGE 1

Brief van het bevoegd gezag d.d. 2 maart 2004 waarin de Commissie in de gelegenheid wordt gesteld om advies uit te brengen

	Gemeente Den Haag Dienst Stadsbeheer										
	Milieu en Vergunningen										
Retouradres: Postbus 12 651, 2500 DP Den Haag											
commissie voor de m.e.r. Postbus 2345 3500 GH UTRECHT	Uw brief van Uw kenmerk Ons kenmerk DSB2004-214 Aantal bijlagen 11 Datum 2 maart 2004										
Onderwerp startnotitie Nieuwe Driemanspolder	<table border="1"><tr><td></td><td>Commissie voor de milieu-effectrapportage</td></tr><tr><td>ingekomen :</td><td>4 MAART 2004</td></tr><tr><td>nummer</td><td>P X</td></tr><tr><td>dossier</td><td>141P-1 / M S</td></tr><tr><td>kopie naar :</td><td>V B i b</td></tr></table>		Commissie voor de milieu-effectrapportage	ingekomen :	4 MAART 2004	nummer	P X	dossier	141P-1 / M S	kopie naar :	V B i b
	Commissie voor de milieu-effectrapportage										
ingekomen :	4 MAART 2004										
nummer	P X										
dossier	141P-1 / M S										
kopie naar :	V B i b										
Geachte commissie,											
Hierbij ontvangt u, in zeventvoud, de startnotitie m.e.r. Nieuwe Driemanspolder. De startnotitie ligt van 8 maart tot en met 2 april 2004 ter inzage. Tevens treft u aan de kennisgeving van de tervisielegging en van de informatieavond die op 10 maart a.s. plaats zal vinden.											
De Stuurgroep Nieuwe Driemanspolder (waarin de betrokken overheden participeren) treedt op als initiatiefnemer. De gemeenteraden van Leidschendam-Voorburg, Zoetermeer en Den Haag treden op als bevoegd gezagen.											
Volgens het vigerend Besluit m.e.r. is deze activiteit niet m.e.r. plichtig. Op basis van de publicatie begin 2003 gaan wij ervan uit dat deze activiteit wel m.e.r. plichtig wordt nog voor dat de (voor)ontwerpbestemmingsplannen ter visie worden gelegd. Anticiperend op de nieuwe besluitvorming is de initiatiefnemer ervan uitgegaan dat de nieuwe functiewijziging van de Nieuwe Driemanspolder m.e.r. plichtig is. Het m.e.r. plichtig besluit bestaat uit de bestemmingsplannen van de gemeenten Leidschendam-Voorburg, Zoetermeer en Den Haag. De stuurgroep heeft aan VROM gevraagd toe te staan dat uw commissie deze gemeenten zal adviseren in de m.e.r.-procedure (zie bijlage).											
Wij zenden u de startnotitie met het verzoek een advies uit te brengen aan de bevoegd gezagen voor de richtlijnen voor de inhoud van de milieueffectrapportage. Uw advies kunt u richten aan:											
Gemeente Den Haag, Dienst Stadsbeheer, afdeling Milieu en Vergunningen t.a.v. mw. drs. M.A.W.G. Feller Interne postcode Pg 1. (2, 49) Postbus 12 651											
Inlichtingen bij M.A.W.G. Feller Afdeling Milieu en Vergunningen Bezoekadres Paviljoensgracht 1	Doorkiesnr 070 - 353 6366 Fax 070 - 353 6400										

2500 DP Den Haag

Van het verslag van de informatieavond en de binnengekomen reacties van insprekers en wettelijke adviseurs zullen wij u een afschrift toezenden.

De ambtelijke contactpersonen zijn:

voor de gemeente Leidschendam-Voorburg:

Mw. M. Rood,

Tel.: 070- 3009543, email: m.rood@leidschendam-voorborg.nl

voor de gemeente Zoetermeer

Dhr. ir. P.F.G.A. Verheggen,

Tel.: 079 - 346 9860, email: p.f.verheggen@zoetermeer.nl

voor de gemeente Den Haag:

Mw. drs. M.A.W.G. Feller,

Tel.: 070 - 3536366, email: m.feller@dsb.denhaag.nl

Hoogachtend,

M.A.W.G. Feller
Dienst Stadsbeheer
Milieu en Vergunningen,
Afdeling Beleid.

BIJLAGE 2

Kennisgeving van de startnotitie in de Posthoorn d.d. 3 maart 2004

Milieu-effectrapportage

Inspraak startnotitie milieueffectrapportage

De gemeenteraad van Den Haag heeft, ten behoeve van een op te stellen Milieueffectrapport (MER), op 24 februari 2004 een startnotitie ontvangen van de Stuurgroep Nieuwe Driemanspolder (NDMP) voor de herinrichting van de NDMP. Met de herinrichting maakt landbouw plaats voor functies op het gebied van natuur, recreatie en waterberging.

Procedure

De herinrichting zal worden vastgelegd in de bestemmingsplannen van de gemeente Den Haag, de gemeente Leidschendam-Voorburg en de gemeente Zoetermeer. Omdat verwacht wordt dat de activiteit bij publicatie van de voorontwerp bestemmingsplannen zal vallen onder de categorieën C9.2 en C10.1 van het Besluit milieu-effectrapportage dient door de Stuurgroep NDP een MER te worden opgesteld t.b.v. de besluitvorming over de goedkeuring. De gemeenteraden van Den Haag, Leidschendam-Voorburg en Zoetermeer stellen de richtlijnen op waaraan het MER zal moeten voldoen.

Inspraak

Een ieder kan opmerkingen m.b.t. de inhoud van de nog op te stellen richtlijnen kenbaar maken aan het bestuur van één van de drie onderstaande gemeenten. Deze opmerkingen kunnen van 8 maart t/m 2 april 2004 schriftelijk worden ingediend o.v.v. Inspraak richtlijnen m.e.r. Nieuwe Driemanspolder. Uw persoonlijke gegevens worden niet bekendgemaakt als u daar in een aparte brief bij de, van persoonlijke gegevens ontdane, schriftelijke opmerkingen om vraagt.

De gemeenteraad van Den Haag
Postbus 19157, 2500 CD J Den Haag

De gemeenteraad van Zoetermeer
Postbus 15, 2700 AA Zoetermeer

De gemeenteraad van Leidschendam-Voorburg
Postbus 905, 2270 AX Voorburg

Inzage

De startnotitie voor de m.e.r.-procedure ligt van 8 maart t/m 2 april 2004 op werkdagen tijdens kantooruren ter inzage bij het Gemeentelijk ContactCentrum (adresblok 1).

Informatiebijeenkomst

Voor alle belanghebbenden en belangstellenden wordt een informatiebijeenkomst over de herinrichting en de procedure georganiseerd. Deze bijeenkomst vindt plaats op: Woensdagavond 10 maart 2004, aanvang 20.00 uur (zaal open 19:30 uur). In Snowworld Zoetermeer, Buytenparklaan 30 1e verdieping, zaal Hoch-Sölden.

BIJLAGE 3

Projectgegevens

Initiatiefnemer: Stuurgroep Nieuwe Driemanspolder

Bevoegd gezag: Gemeenteraad Den Haag, Gemeenteraad van Leidschendam-Voorburg en Gemeenteraad van Zoetermeer

Besluit: bestemmingsplannen

Categorie Gewijzigd Besluit m.e.r. 1994: D.9

Activiteit: functiewijziging van de Nieuwe Driemanspolder

Procedurele gegevens:

kennisgeving startnotitie: 3 maart 2004

richtlijnenadvies uitgebracht: 29 april 2004

Bijzonderheden: De Stuurgroep Nieuwe Driemanspolder wil de functie van de Nieuwe Driemanspolder tussen Den Haag, Zoetermeer en Leidschendam wijzigen. Deze stuurgroep treedt op als initiatiefnemer en zij verenigt en vertegenwoordigt de betrokken gemeenten, waterbeheerders, de provincie en de rijksoverheid. Het voornemen is gericht op omzetting van agrarisch gebruik in natuurontwikkeling, recreatie, seizoensberging en piekberging. Om de functie van de polder te wijzigen zullen bestemmingsplannen vastgesteld moeten worden door de drie gemeenten waarin de polder ligt (Leidschendam-Voorburg, Den Haag en Zoetermeer).

De Commissie adviseert in het MER de locatiekeuze voor de seizoensberging en de piekberging te motiveren, alternatieven te ontwikkelen op grond van de seizoensberging en de effecten te beschrijven op de waterkwaliteit, op de waterhuishouding en op natuur, zowel in de polder zelf als in de nabije omgeving.

Samenstelling van de werkgroep:

ing. R.J.M. van Aalderen

ing. P.F.J. Brandsen

drs. K. Wardenaar

dr. D.K.J. Tommel (voorzitter)

Secretaris van de werkgroep: ir. F.D. Dotinga.

BIJLAGE 4

Lijst van inspraakreacties en adviezen

nr.	datum	persoon of instantie	plaats	datum van ontvangst Cie. m.e.r.
1.	20040321	IHB Advies & Rechtshulp, namens J.P.C. Rijneveen	Zoetermeer	20040408
2.	20040331	Arno Groenewegen	Zoetermeer	20040408
3.	20040330	Barbara de Jong	Zoetermeer	20040408
4.	20040328	G.C.M. van Leeuwen, A. Kraal, A. van Gent, R.R. Klap, M. Kraal	Leidschendam	20040408
5.	20040331	J.F. van der Berg en M.J.M van Bohemen	Rijswijk	20040408
6.	20040331	H.H.M. Verkroost	Leidschendam	20040408
7.	20040324	Groenevelt	Den Haag	20040408
8.	20040329	Werkgroep "Behoud Landschap Leidschendam/Nootdorp"	Leidschendam	20040408
9.	20040330	G.F. Boertje	Den Haag	20040408
10.	20040329	Dorpsraad Stompwijk	Leidschendam	20040408
11.	20040324	J.N. Olieman	Leidschendam	20040408
12.	20030121	Joyce Olieman	Leidschendam	20040408
13.	20040401	F. Wiljouw	Den Haag	20040409
14.	20040401	H. van Dam en M.T. van Dam – De Ruiter	Zoetermeer	20040414
15.	20040405	Ballast Nedam Bulkgrondstoffen v.o.f.	Soest	20040414
16.	20040402	Simon J. de Waard	Zoetermeer	20040414
17.	20040331	J.C. van Dorp	Zoetermeer	20040414
18.	20040331	J.W. Groenewegen	Zoetermeer	20040414

Herinrichting Nieuwe Driemanspolder te Zuid-Holland

De Stuurgroep Nieuwe Driemanspolder wil de functie van de Nieuwe Driemanspolder tussen Den Haag, Zoetermeer en Leidschendam wijzigen. Deze stuurgroep treedt op als initiatiefnemer en zij verenigt en vertegenwoordigt de betrokken gemeenten, waterbeheerders, de provincie en de rijksoverheid. Het voornemen is gericht op omzetting van agrarisch gebruik in natuurontwikkeling, recreatie, seizoensberging en piekberging. Om de functie van de polder te wijzigen zullen bestemmingsplannen vastgesteld moeten worden door de drie gemeenten waarin de polder ligt (Leidschendam-Voorburg, Den Haag en Zoetermeer).

ISBN 90-421-1298-0